

2.6.2010

Dnro 2018/4/08

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

VANKIPOTILAAN HOIDOSSA OLI USEITA LAIMINLYÖNTEJÄ

1

KANTELU

A arvosteli kirjeessään muun muassa - - - vankilan vartijoiden menettelyä 5.6.2008. A:n mukaan hän sai sellissään päänsärkykohtauksen, minkä jälkeen hän menetti tajuntansa. A kertoo aloittaneensa hälyttämisen klo 16 huonon olon vuoksi ja vartijan saapuneen selliin vasta klo 20 jälkeen. A ei pitänyt uskottavana vartijan selitystä siitä, että hälytys olisi ollut epäkunnossa. Kirjoituksessa A arvosteltiin myös sitä, että vartijoiden hälytettyä paikalle sairaankuljetusyksikön, sairaankuljettajat olisivat vieneet A:n päivystykseen, mutta vartijat saivat sairaankuljettajat muuttamaan mielipiteensä. Tämän seurauksena A:ta ei viety minnekään.

2

SELVITYS

- - -

3

RATKAISU

3.1

Sellikutsuun vastaaminen

Oikeusohjeet

Vankeuslain (767/2005) 7 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vankilan suljetuissa tiloissa, joissa säilytetään vankeja, tulee olla hälytyslaite, jolla voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan.

Asiassa annettu lausunto ja selvitys

- - - vankilasta annettujen selvitysten mukaan A:n sellissä on ollut kaksi eri tarkoitusta varten olevaa nappia eli iltatoiminta-nappi ja kutsu-nappi. Hälytys tulee tehdä kutsu-nappia painamalla, jolloin kutsu yhdistyy kaikkina vuorokaudenaikoina keskusvalvomoon. Selvityksen mukaan A on painanut iltatoiminta-nappia, jolloin selliin on menty vasta normaalin lääkkeenjaon yhteydessä. Vankilanjohtajan mukaan samoihin aikoihin on havaittu eräänä päivänä kutsu-painikkeiden kohdalla tietokoneohjelmissa tekninen vika, joka on saatu korjattua takuuhuoltona välittömästi virheen tultua henkilökunnan tietoon. Enää ei ole mahdollista selvittää, oliko kutsu-nappi ollut juuri tuona iltana epäkunnossa. Vikoja ei ole korjauksen jälkeen ilmennyt.

Rikosseuraamusviraston mukaan A:n sellissä on ollut säännösten edellyttämä hälytyslaite, mutta avunsaanti on viivästynyt edellä todetusta syystä. Tämän johdosta Rikosseuraamusvirasto on katsonut, että varsinaisen hälytyslaitteen tarkoitus tulee selkeästi erottaa muusta kutsunapista maininnalla siitä, että kyseinen nappi on nimenomaisesti hälytyslaite. Rikosseuraamusvirasto on pyytänyt - - - vankilan johtajaa ilmoittamaan Rikosseuraamusvirastolle ja eduskunnan oikeusasiamiehelle 30.6.2009 mennessä minkälaiseen ratkaisuun vankilassa on päädytty asiantilan selkeyttämiseksi.

- - - vankilan apulaisjohtaja on toimittanut valokuvan sellipaneelistä, johon on nyttemmin liimattu tarra, jonka on tarkoitus selkiyttää tilannetta. Tarra on neljällä eri kielellä.

Kannanotto

A:n mukaan hän on joutunut odottamaan sellissään yli neljä tuntia saadakseen apua sairauskohtaukseensa. Vartija on ilmoittanut A:n mukaan avun viivästymisen syyksi hälyttimen olleen epäkunnossa. Vankilan selvityksessä on myönnetty, että A on joutunut odottamaan pitkään apua. Selvityksen mukaan avunsaannin viivästyminen on johtunut siitä, että A on painanut väärää nappia. Selvityksessä on pidetty myös mahdollisena että nyt puheena olevana ajankohtana hälytysjärjestelmässä on ollut vika.

Jälkikäteen ei ole enää saatavissa selvitystä siitä, onko A mahdollisesti painanut iltatoiminta-napin ohella myös kutsu-nappia, joka ei ole järjestelmässä olleen vian vuoksi hälyttänyt. Joka tapauksessa avunsaannin viivästyminen ei ole selvityksen perusteella arvioituna johtunut valvontahenkilökunnan laiminlyönnistä vaan siitä, että vartijoille ei ole välittynyt kutsu-napilla tehtävää hälytystä, johon heillä olisi ollut velvollisuus reagoida ilman aiheetonta viivettä.

Katson, että suljettujen tilojen hälytysjärjestelmä tulee kaikissa olosuhteissa toteuttaa siten, että vankien henkilökohtainen turvallisuus voidaan aina taata. Selvityksistä ei ilmene, miten vankeja on opastettu eri kutsunappien käyttöön. Pidän Rikosseuraamusviraston tavoin tärkeänä, että sellissä oleva varsinainen hälytyslaite erottuu selkeästi muista kutsunapeista, jotta vangeilla ei ole erehtymisen vaaraa. - - - vankilan ilmoituksen mukaan kutsu-nappi on jatkossa merkitty tarralla. Asia ei näin ollen enää anna minulle aiheita toimenpiteisiin.

3.2

Vartijoiden menettely hoidon saamisessa

Kantelukirjoituksessa on esitetty väite siitä, että vartijat olisivat vaikuttaneet vankilaan hälytetyjensairaan kuljettajien päätökseen ja että tämä olisi ollut syynä siihen, että A:ta ei ole viety tarkastettavaksi päivystykseen.

Vankilan selvityksessä on todettu, että vankilan vankeinhoitoesimies tai vartija ei voi ottaa kantaa vangin hoidon tarpeeseen tai kuljettamistarpeeseen vankilan ulkopuoliseen hoitoon. Tilanteessa paikalla olleen ja ilmoituksen tehneen vankeinhoitoesimiehen selvityksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat tehneet tutkimuksensa perusteella päätöksen. - - - pelastuslaitoksen sairaankuljettajan mukaan hän sai tilanteessa vartijalta tiedot tapahtumista, haastatteli potilaan ja teki sairaankuljetuskaavakkeesta ilmenevät tutkimukset. Näiden perusteella sairaankuljettaja kertoo tulokseen, että potilas ei tarvinnut sairaankuljetuksen palveluita sillä hetkellä.

Käytettävissäni oleva selvitys ei tue A:n väitettä siitä, että vartijat olisivat osallistuneet sairaankuljetusta koskevaan päätöksentekoon. Käsitykseni mukaan sairaankuljettaja on arvioinut kuljetustarpeen yksilöllisesti lääketieteellisin perustein.

3.3

Sairaankuljettajan menettely

Valviran lausunto

Valviran mukaan vankilaan kutsuttu sairaankuljettaja on tutkinut A:n huolellisesti. Tutkimusten perusteella tai A:n ilmaisemana ei ole tullut esiin oireita tai seikkoja, jotka olisivat viitanneet vakavaan jatkokutkimuksia vaativaan tilaan. Sairaankuljettaja on kirjannut sairaankuljetuskertomukseen tehtävän koodilla X-5, joka on ensihoitajan tai lääkärin tekemä tilannearvio siitä, että potilaalla ei ole tarvetta ensihoitoon eikä hoitotoimenpiteisiin. Valvira viittaa Duodecimin ensihoito-oppaaseen, jonka mukaan tällainen päätös voidaan tehdä, jos asiassa on selvä käsitys, mitä on tapahtunut, kohtaus on mennyt ohi, ja kohtaukselle on selvä syy ja potilas on tullut ilman hoitotoimia oireettomaksi. Valvira toteaa käsityksensä, että sairaankuljettajan olisi tullut tilanteessa konsultoida päivystävää lääkäriä ennen kuljettamista jättämispäätöksen tekemistä, koska A:n kohtauksen syy oli jäänyt epäselväksi ja sairaankuljettajalla ei ollut tietoa siitä, että A:lla olisi ollut vastaavia kohtauksia aikaisemmin. A:n päänsärky oli myös jatkunut kohtauksen jälkeen, vaikkakin ennen kohtausta esiintynyttä lievempänä. Valviran mielestä sairaankuljettaja on menetellyt virheellisesti myös siinä, että hän on jättäneet antamatta ohjeet A:n terveydentilan seurannasta vankilan henkilökunnalle tapahtumahetkellä 11.6.2008.

Kannanotto

Viitataan Valviran antamaan lausuntoon ja hankkimaan asiantuntijalausuntoon sekä totean, että A:n tila ei ilmeisestikään ole edellyttänyt 11.6.2008 illalla kiireellistä hoitoa. Valviran mukaan sairaankuljettajan olisi kuitenkin tullut konsultoida tilanteessa päivystävää lääkäriä ennen kuin hän on tehnyt päätöksen siitä, että A:ta ei tarvitse kuljettaa minnekään. Tätä kannanottoaan Valvira on perustellut sillä, että kohtauksen syy on jäänyt epäselväksi, päänsärky on jatkunut kohtauksen jälkeenkin ja ei ole ollut tietoa siitä, että A:lla olisi ollut vastaavia kohtauksia aikaisemmin. Valvira ei ole myöskään pitänyt riittävänä ohjeena A:n terveydentilan seurannasta sitä, että sairaankuljettaja on jättänyt vankilan henkilökunnalle sairaankuljetusraportin, jossa kehoitetaan soittamaan heti hätänumeroon, mikäli oireet pahenevat.

Minulla ei ole syytä kyseenalaistaa näitä Valviran lääketieteellisenä asiantuntijana antamia kannanottoja. Myös - - -pelastuslaitoksen sairaankuljetuspäällikkö on todennut selvityksessään, että - - -sairaanhoitopiirin ohjeiden mukaan kuljettamista jättämisestä olisi tullut konsultoida mahdollisen hoitopaikan lääkäriä. Jälkikäteen ei ole mahdollista varmasti todeta, olisiko konsultaatio vaikuttanut asioiden kulkuun eli olisiko päivystävä lääkäri edellyttänyt A:n tuomista päivystykseen tutkittavaksi ja tarkkailtavaksi. Konsultaatiolla olisi kuitenkin saatu lääkärin kannanotto tilanteeseen ja hän olisi voinut myös samassa yhteydessä antaa tarkemmat ohjeet A:n terveydentilan seurannasta.

Edellä olevan perusteella katson, että sairaankuljettaja on laiminlyönyt konsultoida lääkäriä ennen kuin hän on tehnyt päätöksen A:n sairaankuljetuksesta ja laiminlyönyt antaa riittävät ohjeet A:n terveydentilan seurannasta vankilan henkilökunnalle. Saatan tämän käsitykseni sairaankuljettajan tietoon.

3.4

Vankilan poliklinikan tiedottaminen sairauskohtauksesta ja sairaankuljetuksesta sekä A:n tilan seuraaminen sairauskohtauksen jälkeen

Saatu selvitys

Käytettävissä olevista potilasasiakirjoista ilmenee, että torstaina 5.6.2008 tapahtuneen sairauskohtauksen jälkeen vankilan poliklinikan hoitaja on käynyt tapaamassa A:ta maanantaina 9.6.2008. --- vankilan apulaisjohtajan mukaan hän on toimittanut 6.6.2008 vankilan poliklinikalle sairaankuljettajan edellisenä päivänä täyttämän Kela-lomakkeen.

Olen toisen vireillä olevan A:n kantelun yhteydessä (2743/4/08) saanut Rikosseuraamusviraston terveydenhuoltoyksikön johtavan ylilääkärin lausunnon ja --- vankilan poliklinikan osastonhoitajan selvityksen, joissa on otettu kantaa siihen, milloin vankilan poliklinikka on saanut tiedon sairaankuljettajien käynnistä. Osastonhoitajan mukaan sairaankuljetuksen virka-ajan ulkopuolella tekemästä käynnistä jää laitokselle sairaankuljetuksen Kela-kaavakkeesta yksi kappale, jonka päivystävän vankeinhoitoesimiehen pitäisi toimittaa poliklinikalle. On ollut myös käytäntönä, että seuraavana aamuna päivystävä vankeinhoitoesimies ilmoittaa poliklinikalle asiasta tai sitten potilaan asuinosaastolta ilmoitetaan. Osastonhoitajan mukaan sairaankuljetuksen Kela-kaavake on ollut postilokerossa vasta maanantaiaamuna 9.6.2008 eikä minkäänlaista ilmoitusta vankeinhoitoesimieheltä tai asuinosaastolta ole tehty poliklinikalle. Toisaalta myöskään A ei ole ottanut yhteyttä terveydenhuoltoon tai pyytänyt vartijan välityksellä yhteydenottoa viikonlopun aikana. Osastonhoitajan mukaan asiasta on keskusteltu vankeinhoitoesimiesten kanssa 9.6.2008 pidetyssä palaverissa. Kela-kaavakkeen viipymistä on ilmeisen mahdoton selvittää. Johtava ylilääkäri on lausunnossaan katsonut, että ensihoidon käyntiraportin viipyminen ei ole ollut hyväksyttävää.

Valviran lausunto

Valviran hankkimassa asiantuntijalausunnossa on korostettu, että sairauskohtauksen jäädessä epäselväksi, on potilaan tilan seuraaminen tärkeää. Valvira katsookin, että A:n tilaa olisi tullut seurata myös viikonlopun aikana. Tieto sairauskohtauksesta on tavoittanut vankilan poliklinikan henkilökunnan vasta maanantaiaamuna 9.6.2008, minkä vuoksi he eivät ole voineet ryhtyä asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin A:n tilan seurannan varmistamiseksi.

Kannanotto

Jälkikäteen on ilmeisesti mahdotonta saada enää selville niitä syitä, joiden vuoksi Kela-lomake on viipynyt matkalla näin kauan. Tiedossani ei ole myöskään, miksi päivystävä vankeinhoitoesimies ei ole seuraavana aamuna ilmoittanut poliklinikalle asiasta tai miksi asuinosaastolta ei ole tehty ilmoitusta, jos sellainen on ollut käytäntö. Ilmoituksella olisi varmistettu tiedonkulku poliklinikalle, jolloin sieltä olisi voitu käydä tarkastamassa A:n tila jo perjantaina ja päättää tarvittavista toimenpiteistä viikonlopun aikana.

Olen samaa mieltä johtavan ylilääkärin kanssa siitä, että ensihoidon käyntiraportin viipyminen näin kauan ei ole hyväksyttävää. Pidän tärkeänä, että tiedonkulku vankilan asuinosaastolta poliklinikalle on ohjeistettu ja varmistettu tällaisissa tapauksissa niin, että tämän tyyppisiä viivästymisiä ei pääse sattumaan. Saatan tämän käsitykseni Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen lääkärin konsultaation tarpeellisuudesta ja vankipotilaan terveydentilan seurannan ohjeistamisesta sairaankuljettajan tietoon. Saatan myös edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen tiedonkulun varmistamisesta vangin sairauskohtauksen yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Edellä mainituissa tarkoituksissa lähetän sairaankuljettajalle ja keskushallintoyksikölle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Ilmoitan ratkaisustani myös erikseen Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön johtavalle ylilääkärille.